

УДК 378.018.4(477)(045)

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ**

Чайковська А.П.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

У статті розглядаються основні організаційні форми дистанційного навчання у вищій школі України, їх зміст та специфіка.

Ключові слова: дистанційна освіта, дистанційне навчання, організаційні форми дистанційного навчання, специфіка організаційних форм дистанційного навчання.

**ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ФОРМЫ ДИСТАНЦИОННОГО
ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ УКРАИНЫ**

Чайковская А.П.

В статье рассматриваются основные организационные формы дистанционной обучения в высшей школе Украины, их содержание и специфика.

Ключевые слова: дистанционное образование, дистанционное обучение, организационные формы дистанционного обучения, специфика организационных форм дистанционной обучения.

**ORGANIZATIONAL FORMS OF DISTANCE LEARNING
AT HIGHER SCHOOL OF UKRAINE**

Chaikovs'ka A.P.

Basic organizational forms of distance learning at higher school of Ukraine, their content and specificity have been studied in the article.

Key words: distance education, distance learning, organizational forms of distance learning, specificity of organizational forms of distance learning.

Постановка проблеми. В сучасному інформаційному суспільстві постійно зростають можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій, що висуває нові вимоги до інтенсивності оновлення знань й умінь. Дистанційна освіта – форма навчання, яка спроможна забезпечити не лише швидке оновлення інформаційного потоку у здобутті знань, але й забезпечити розвиток інформаційних і комунікаційних технологій у вищих навчальних закладах, розширити діапазон доступних навчальних закладів для всіх верств населення та дає змогу реалізувати потенціал кожного окремого студента.

Розвиток комп'ютерних технологій дозволяє створити такі засоби навчання та обрати такий спосіб взаємодії суб'єктів і об'єктів навчання між собою, які можна ефективно використовувати в процесі дистанційного навчання.

Проте, перелік навчальних дисциплін та форм організації навчання, за якими може бути забезпечене дистанційне навчання або використання його елементів, визначає навчальний заклад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблеми дистанційної освіти в Україні займалися С.В. Іванов, П.С. Борсук, С.І. Дичковський, П.В. Дмитренко, Н.І. Клокар, Ю.А. Пасічна, Б.І. Шуневич та ін [1; 2; 4].

Окремі аспекти проблеми організаційних форм дистанційного навчання відображені в працях Є.С. Полат, О.С. Дмитриєвої, Т.І. Койчевої, Н.І. Клокар, В.В. Олійник, Б.І. Шуневич та ін., які в своїх працях орієнтують на використання інформаційних технологій у навчальному процесі та формування системи знань про інформаційні технології у майбутніх учителів [1; 2; 4].

Мета статті – розглянути основні організаційні форми дистанційного навчання у вищій школі України, їх зміст та специфіку.

Виклад основного матеріалу. Стратегічною метою розвитку дистанційної освіти є забезпечення концепції мобільних ідей, знань, навчання.

Дистанційна освіта – один з найважливіших соціальних механізмів, що сприяє адаптації суспільства до нових ринкових умов в епоху стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [3, с. 252].

Дистанційне освіта в Україні є частиною системи освіти України, з нормативно-правовою базою, організаційно оформленою структурою, кадровим, системотехнічним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням, що реалізує дистанційне навчання на рівнях загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти, а також самоосвіти та реалізується через систему дистанційного навчання [5].

Дистанційне навчання є цілеспрямованим інтерактивним процесом взаємодії суб'єктів і об'єктів навчання між собою та із засобами навчання, причому процес навчання інваріантний до їх розташування в просторі і часі [3, с. 302].

Залежно від характеру організації навчальних комунікацій між учасниками навчально-виховного процесу та організаторами освіти і способу побудови комунікаційного каналу навчального середовища згідно сучасної енциклопедії освіти в Україні розрізняють традиційне дистанційне навчання і електронне дистанційне навчання [2].

Традиційне дистанційне навчання передбачає взаємодію учасників та організаторів навчально-виховного процесу, переважно, асинхронно у часі та з використанням поштового, телефонного або телеграфного зв'язку для передачі засобів навчання та інших інформаційних об'єктів.

У процесі електронного дистанційного навчання взаємодія учасників і організаторів навчального процесу здійснюється переважно індивідуалізовано та асинхронно або синхронно у часі, проте на відмінну від традиційного дистанційного навчання для передачі засобів навчання та інших інформаційних об'єктів використовують комп'ютерні мережі Інтернет, медіа навчальні засоби та інформаційно-комунікаційні технології [2, с. 191].

Коваль Т.І., Сисоєва С.О., Сущенко Л.П. серед організаційних форм дистанційного навчання виділяють: традиційну (заочну) форму навчання, традиційну форму дистанційного навчання із фрагментарним використанням засобів інформаційних технологій, електронну форму дистанційного навчання, змішану форму дистанційного навчання [3].

Традиційна форма (заочна) дистанційного навчання може здійснюватись за допомогою таких засобів зв'язку як телефон, телеграф,

пошта. Як правило, спочатку студентам читається цикл настановних лекцій, а потім для самостійного вивчення видаються комплекти (кейси) дидактичного забезпечення по різних дисциплінах, що входять у стандарт відповідної спеціальності, або студенти одразу одержують комплект дидактичного забезпечення по різних дисциплінах і самостійно працюють з ним [3, с. 308].

В Україні така форма дистанційного навчання реалізується переважно в регіонах, не забезпечених засобами телекомунікації.

Деякі науковці (Полат Є.С., Моїсеєва М.В., Бухаркіна М.Ю.) не виділяють таку форму як окрему, оскільки вважають, що дистанційна освіта як нова форма навчання не є ні модернізацією, ні аналогом заочної освіти, а повноцінною самостійною формою навчання [4].

Традиційна форма дистанційного навчання з фрагментами використання засобів інформаційних технологій передбачає часткове забезпечення студентами комплектів навчально-методичного забезпечення, зміст яких відповідає стандарту спеціальності.

Проте, взаємодія педагога і студента здійснюється відповідно до плану, розробленого викладачем, і проводиться за допомогою різних засобів зв'язку (телефон, телеграф, пошта, факс, електронна пошта) або під час особистого контакту.

При електронній формі організації дистанційного навчання студент одержує по електронній пошті навчально-методичне забезпечення дисципліни, яке потім самостійно використовує в навчанні. Взаємодія учасників дистанційного навчання повністю здійснюється на основі широкого застосування сучасних засобів зв'язку відповідно до плану-графіку з особистої ініціативи студента або викладача [3, с. 308].

Існує також і змішана форма дистанційного навчання при якій використовуються елементи як традиційної, так і електронної форми навчання. Впровадження змішаного навчання лише почалося у вищих навчальних закладах України і має великі перспективи, оскільки передбачає комплексне використання традиційних і комп'ютерно-орієнтованих методів, засобів та форм навчання в системі професійної підготовки фахівців і лише тих, що є мотивованими і доцільними за певних умов навчально-виховного процесу [3, с. 309].

Однією з головних переваг комплексного використання традиційних і комп'ютерно-орієнтованих методів, засобів та форм навчання є те, що воно позбавлене недоліків традиційного навчання, в якому інформаційні технології використовуються лише як надбудова, так і комп'ютерно-орієнтованого навчання, якому бракує прямого, безпосереднього контакту та спілкування з викладачем та іншими студентами. Комплексне використання традиційних і комп'ютерно-орієнтованих методів, засобів і форм навчання на відміну від традиційного навчання, дає можливість у повному обсязі використовувати безмежні можливості інформаційних технологій, які стають реальною умовою успішності навчального процесу загалом. Аудиторна та самостійна робота студентів у процесі організації такого навчання абсолютно врівноважені та взаємопов'язані, а впровадження комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання та використання мережі Інтернет є надзвичайно необхідним елементом.

Окрім головних переваг комплексного використання традиційних та комп'ютерно-орієнтованих методів, засобів та форм навчання, ще існує низка особливостей такого поєднання: ефективність та продуктивність, що оптимізують процес навчання; гнучкість – можливість навчатися як у зручний час для студента, так і в потрібному темпі, пристосованість до індивідуальних потреб та особливостей студентів; інноваційність – постійні зміни та розвиток навчального процесу; зняття дистанційних та часових обмежень; методична різноманітність форм, методів, режимів, прийомів навчання; легкість в організації повторення вивченого матеріалу; зниження вартості організації навчального процесу; висока мотивація студентів, реальна ділова їх активність; інтерактивність [3, с. 308].

Висновки та перспективи подальшого розвитку проблеми. Слід зауважити, що дистанційне навчання сьогодні заслуговує свого окремого місця серед форм організацій навчання у вищій школі України. Проте, враховуючи особливості розвитку телекомунікацій, доступ до сучасних інформаційних ресурсів, а також забезпечення необхідними сучасними технічними засобами вищі навчальні заклади України, запровадження змішаної форми дистанційного навчання в Україні дозволить розширити аудиторію студентів з мінімальними витратами для

закладу й самого студента, забезпечить контакти між студентом та викладачем, підвищить творчий потенціал студентів за рахунок самоорганізації та забезпечить індивідуалізацію та інтерактивність навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко П.В. Дистанційна освіта / П.В. Дмитренко, Ю.А. Пасічна. – К. : НПУ, 1999. – 25 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. Кремень В.Г. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Коваль Т.І., Сисоєва С.О., Сущенко Л.П. – К. : Вид. центр КНІУ, 2009. – 380 с.
4. Полат Е.С. Теория и практика дистанционного обучения : учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Полат Е.С., Буханкина М.Ю., Моисеева М.В. – М. : Академия, 2004. – 416 с.
5. Положення про дистанційне навчання : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 21.01.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ldo.lnpu.edu.ua/file.php/1/diff_docs/pol_dist_ob.htm.